

Riktlinjer för polisiära riskanalyser vid våld på individnivå

Produktion: Rikspolisstyrelsen, Box 12256, 102 26 Stockholm
D nr: POA-400-1222/09
Omslagsfoto: © Denny Lorentzen, mobila enheten på Södermalm
Grafisk design: Alenäs Grafisk Form
Upplaga: 300 ex
Tryck: RPS Tryckeri, Stockholm 2010

Innehåll

1 Inledning	
Behov av nationella riktlinjer	5
Arbetsgrupp	6
Syftet med riktlinjerna	6
Målgrupp	6
Avgränsningar	6
2 Definitioner	
Allmänt om begreppen risk och hot	7
Hot	7
Hotbild	7
Sårbarhet	7
Risk	7
Riskbedömning	7
Riskanalys	8
Brottsoffersamordningen	8
Lokalt personsäkerhetsarbete	8
Särskilt personsäkerhetsarbete	8
Verksamhetsskydd	9
3 Från hot- och riskbedömning till riskanalys	
.....	10
4 Riskanalyser – syfte och genomförande	
Varför ska riskanalyser genomföras?	11
Målgrupp för riskanalyser	11
Arbetet utgår från tre nivåer	11
5 Beskrivning av nivåer	
Initial bedömning	12
Strukturerade bedömningar	12
Fördjupade bedömningar	13
6 Organisation och ansvarsfördelning	
Ansvarsfördelning	14
7 Kompetens och utbildning	
.....	16
8 Skalor	
Hot	17
Risk	17
9 Riskhantering	
Stöd och skydd	19
Vem tar ställning till lämpliga åtgärder?	19
Offensiva och defensiva skyddsåtgärder	19
Stödjande åtgärder	19
10 Partsinsyn och sekretess	
.....	20
11 Diarieföring och arkivering	
.....	21
12 Uppföljning och utvärdering	
Uppföljning av ärenden	22
Uppföljning av riskanalyser	22
13 Samverkan internt och externt	
.....	23
14 Referenser	
.....	24

Sammanfattning

SYFTET MED RIKTLINJERNA är att de ska bidra till att man inom Polisen arbetar på ett mer enhetligt, professionellt och strukturerat sätt med riskanalyser vid våld på individnivå.

Riktlinjerna vänder sig till ledningen vid respektive polismyndighet och i tillämpliga delar även de polisanställda som hanterar och tillämpar riskanalyser, t.ex. brottsoffersamordningen, KUT och verksamhetsskydd.

Målgruppen för strukturerade riskanalyser är bred och kan omfatta målsägande, vittnen och anhöriga, men även polisanställda som i sin yrkesutövning riskerar att utsättas för våld eller hot. De genomförs för personer som har utsatts för eller riskerar att utsättas för våld eller hot om våld eller upprepade allvarliga trakasserier.

ARBETET MED POLISIÄRA RISKANALYSER delas in i tre nivåer: initial, strukturerad och fördjupad bedömning. De tre nivåerna utgår från olika tidsperspektiv.

Initial bedömning ska genomföras av varje polisanställd som kommer i kontakt med brottsoffer. Bedömningen om det finns en omedelbar risk för att brottsoffret drabbas av våld eller hot om våld görs oavsett vilken händelse som anmälts. Förundersökningsledare, granskare eller utredare ansvarar för att initial bedömning görs och för att akuta skyddsåtgärder vidtas.

Om den initiala bedömningen pekar på att det finns risk för hot eller våld bör den så snart som möjligt kompletteras med en strukturerad bedömning. Det finns checklistor som har utformats för att kunna användas av polisanställda utan klinisk kompetens (utbildad psykolog/läkare). Bedömningarna görs av ett fåtal utsedda speciellt utbildade personer. Det medför högre kompetens och ökad vana vilket leder till mer enhetliga och träffsäkra bedömningar. Brottsoffersamordningen ansvarar för att strukturerade bedömningar genomförs enligt fastställda checklistor.

I särskilt komplicerade ärenden kan det behövas en fördjupad bedömning, till exempel vid grov

organiserad brottslighet och vid hedersrelaterad eller gränsöverskridande brottslighet. De fördjupade bedömningarna genomförs då den initiala eller strukturerade bedömningen behöver kompletteras med ytterligare information eller perspektiv. Huvudprincipen är att de fördjupade bedömningarna genomförs av personal på kriminalunderrättelse-tjänsten på beställning av brottsoffersamordningen. Fördjupade bedömningar ska genomföras av personal med specialistkompetens om riskanalyser.

Brottsoffersamordnaren är den som tillsammans med personsäkerhetshandläggare är mest lämpad att rekommendera adekvata åtgärder med utgångspunkt från en strukturerad eller fördjupad bedömning.

Om skyddsärendet rör medarbetare är det viktigt att ha en nära dialog med verksamhetsskyddet.

För att underlätta överföring av ärenden mellan myndigheter och inom olika avdelningar inom en myndighet bör en nationellt enhetlig skala användas vid strukturerade och fördjupade bedömningar. Bedömningen av hot presenteras genom en femgradig skala och risk anges i en tregradig skala.

RISKANALYSEN SKA HÅLLAS ÅTSKILD från brottsutredningen. Detta är viktigt av två skäl. Dels avlastas utredningsarbetet, dels minskar risken för partsinsyn. Gärningspersonen kan få insyn i utredningen och tillgång till känslig information genom partsinsyn. Skyddsärendet registreras i A-dariet. Riskanalysen får inte i något avseende arkiveras tillsammans med K-ärendet.

För att förbättra och effektivisera arbetet med riskanalyser är det viktigt att verksamheten kontinuerligt följs upp och utvärderas.

Även externa myndigheter kan vara intresserade av resultaten av riskanalyser för att fatta beslut i det egna arbetet. Externa intressenter är framförallt åklagare, socialtjänst och Skatteverket. En rekommendation eller en sammanfattning lämnas till externa myndigheter. På grund av partsinsyn krävs en viss försiktighet när man lämnar ut information från riskanalysen.

1 Inledning

Ett väl fungerande brottsofferarbete bidrar till att uppnå Polisens övergripande mål om att öka tryggheten och minska brottsligheten. Centrala delar i Polisens brottsofferarbete är att ge personer som drabbats av brott relevant information, stöd och vid behov även skydd. Skyddsåtgärder vidtas för hotade personer och deras anhöriga i syfte att säkra rättsprocessen och för att förhindra ny brottslighet. Det är också viktigt att skyddsåtgärder vidtas för att minimera risken för fortsatt utsatthet, skada och lidande för den hotade personen.

Precis som en liten grupp gärningsmän står för en stor andel av brottsligheten har tidigare forskning visat att en liten grupp drabbas vid upprepade tillfällen och därmed utsätts för en stor andel av alla brott¹. Därför kan åtgärder som riktar sig till denna grupp vara effektiva och leda till stora vinster i polisens operativa verksamhet. Om man i det brottsförebyggande arbetet tar hänsyn till fenomenet upprepad utsatthet är det möjligt att inrikta särskilda insatser för de personer som man vet löper en förhöjd risk att utsättas för brott. Dessutom kan förebyggande insatser riktade mot denna grupp vara ett stöd för brottsoffret. En strukturerad riskanalys utgör ett viktigt redskap i detta skyddsarbete för att lättare kunna identifiera vilka personer som löper stor risk att utsättas för våld och för att fatta beslut om vilka stöd- och skyddsåtgärder som är lämpliga.

För att man ska kunna bedriva ett effektivt brottsoffer- och personsäkerhetsarbete måste det finnas fungerande rutiner kring riskanalyser så att brottsoffer, vittnen etc. får rätt stöd och skydd. Riskanalyser är ett redskap och en förutsättning för att på ett framgångsrikt sätt arbeta med våldsbrott och hot om våld vid till exempel brott i nära relation², grov organiserad brottslighet, människohandel och stalking.

För att förbättra det brottsförebyggande och brottsutredande arbetet ska Polisen använda Polisens underrättelsemodell (PUM) och Polisens nationella utredningskoncept (PNU) på ett effektivt sätt. En av delprocesserna i PUM är krimi-

nalunderrättelseverksamhet, där riskanalyser ingår som en del i den verksamhet som bedrivs på kriminalunderrättelsetjänsten (KUT).

Behov av nationella riktlinjer

Behovet av att utveckla kompetens och rutiner för Polisens hot- och riskbedömningar har påtalats i flera olika sammanhang. År 2003 fick Rikspolisstyrelsen i uppdrag av regeringen att utforma riktlinjer för Polisiära hot- och riskbedömningar i ärenden om våld i nära relation. I beslutet betonade regeringen vikten av strukturerade hot- och riskbedömningar i ärenden om besöksförbud, men även i andra fall av våld eller hot i nära relationer. Där framhölls även att det fanns flera nya modeller för hot- och riskbedömningar. RPS utfärdade 2005 riktlinjer och rutiner för Polisen i ärenden om våld i nära relationer och vid besöksförbud.³

I en utvärdering av besöksförbud (Brå 2007) anges att arbetet med systematiska hot- och riskbedömningar är ett område inom Polisen som fortfarande behöver utvecklas och rapporten framhåller de fördelar som finns med att använda ett standardiserat hot- och riskbedömningsinstrument. I betänkandet *Stalking – ett allvarligt brott* (SOU 2008:81) läggs stor vikt vid Polisens arbete med hot- och riskbedömningar. Utredningen anger att en av flera viktiga förutsättningar för utredningens förslag är att det inom Polisen finns ett fungerande system med strukturerade hot- och riskbedömningar. Vidare konstateras att det finns fungerande modeller, men att kunskapen om dem behöver bli större och de behöver tillämpas i större utsträckning.

I promemorian *Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten* (DS 2008:38) anges att hot- och riskbedömningar är en nöd-

¹ Upprepad utsatthet för brott, Brå-rapport 2001:3.

² Brott i nära relationer, Handbok 2009.

³ RPS Rapport 2005:1, Polisiära hot och riskbedömningar.

INLEDNING

vändig förutsättning för att kunna bedöma vilka säkerhetsåtgärder som bör vidtas. Promemorian belyser att det finns verktyg för brott i nära relationer, men konstaterar samtidigt att det saknas en enhetlig bedömningsmall vid organiserad brottslighet. Utredningen pekar även på att de fördjupade analyserna inom kriminalunderrättelsetjänsten varierar både när det gäller tillvägagångssätt och ambitionsnivå på grund av att det saknas nationellt system.

Även inom Polisen har det blivit allt större fokus på hot- och riskbedömningar. Under de senaste åren har det skett en stor utveckling inom området, framförallt när det gäller utbildning och införande av bedömningsinstrument i form av strukturerade checklistor för hot- och riskbedömningar. Till följd av detta behövs nya nationella riktlinjer för hot- och riskbedömningar. Sådana riktlinjer har även en viktig betydelse för det utvecklingsarbete som Rikspolisstyrelsen bedriver när det gäller framförallt brott i nära relationer, grov organiserad brottslighet och polisens brottsoffer- och personsäkerhetsarbete.

Arbetsgrupp

För att kvalitetssäkra arbetet har riktlinjerna utarbetats i en arbetsgrupp med representanter från Polisavdelningen vid Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Skåne, Polismyndigheten i Stockholms län, Polismyndigheten i Västra Götaland, Polismyndigheten i Västmanlands län, Säkerhetspolisen (Säpo) och Rikskriminalpolisen (RKP). Kontakter har även tagits med företrädare för Socialstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Brottsförebyggande rådet (Brå), Barnombudsmannen och professor Henrik Belfrage, Mittuniversitetet Sundsvall.

Syftet med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är att de ska bidra till att man inom Polisen arbetar på ett mer enhetligt, professionellt och strukturerat sätt med riskanalyser vid våld på individnivå. Dessa riktlinjer ersätter tidigare riktlinjer för Polisiära hot- och riskbedömningar vid ärenden om våld i nära relationer (RPS-rapport 2005:1).

De nya riktlinjerna syftar till att beakta riskanalyser ur ett bredare perspektiv. De kan även ses som en viktig förutsättning för tidigare framtagna riktlinjer för polisens lokala personsäkerhetsarbete (RPS, 2009), föreskrifter och allmänna råd (FAP 480-3) och handbok för polisens lokala personsäkerhetsarbete och handledning för tekniskt skydd av brottsoffer. Rekommendationer om hot- och riskbedömningar vid brott i nära relation beskrivs även i handboken *Brott i nära relationer* (2009).

Målgrupp

De nationella riktlinjerna vänder sig till ledningen vid respektive polismyndighet och i tillämpliga delar även till de polisanställda som hanterar och tillämpar riskanalyser, t.ex. brottsoffersamordningen, KUT och verksamhetsskydd.

Avgränsningar

Dessa riktlinjer avser riskanalyser på individnivå. Vidare avser riktlinjerna riskanalyser vid samtliga våldsbrott, exempelvis brott mot liv och hälsa, frihet och frid, sexualbrott och övergrepp i rättsak. De omfattar inte hotbilda-bedömningar vid särskilda händelser då istället FAP 201-1 gäller.

2 Definitioner

Allmänt om begreppen risk och hot

Risk är ett ord som används i en rad sammanhang. Beroende på sammanhanget har begreppet skiftande innebörd.

Det kanske vanligaste sättet att förstå begreppet risk är att det står för *sannolikheten* för att en viss händelse ska inträffa. När man använder ordet risk antyder det också att händelsen har en tillhörande negativ konsekvens. Riskerna kan även avse *arten* och *omfattningen* av en maximalt *negativ konsekvens* utan att hänsyn tas till sannolikheten.

De två begreppen hot och risk sammanblandas ofta. Nedan klargörs skillnaderna:⁴

I förhållande till hot ska risk ses som en mer konkret effekt av olika företeelser. Klimatförändringar (hot) kan exempelvis medföra en ökad sannolikhet för, och större konsekvenser av, att samhället drabbas av översvämningar (risk). (s. 13).

Hot omfattar en aktörs avsikt och förmåga att genomföra skadliga handlingar. Det kallas ibland hotbild. Ett hot kan även bestå av en händelse eller en företeelse som i sig framkallar fara mot något eller någon utan att det förekommer aktörer med förmåga och avsikt att orsaka skada. (s. 12)

Hot

I polisiära riskanalyssammanhang avses med hot *en aktörs avsikt att utföra ett angrepp på en hotad person samt den aktuella aktörens förmåga att realisera detta*.

Hotbild

Med en hotbild avses *en samlad bedömning av de hot som föreligger mot en hotad person*.

Sårbarhet

Begreppet sårbarhet betecknar *hur mycket och hur allvarligt en hotad person skulle påverkas av ett realiserat hot*. Sårbarheten kan variera över

tid och plats. En kartläggning av sårbarheten kan omfatta en inventering av befintligt skydd (bostad, arbetsplats och andra uppehållsorter), den hotade personens fysiska exponering, när och hur den hotade personen utsätter sig för hotet, och den hotade personens eget säkerhetsmedvetande.

Risk

Med risk avses en *kvalitativ bedömning⁵ av hur troligt det är att ett identifierat hot – riktat mot en hotad person – verkställs, med hänsyn tagen till sårbarheten kring den hotade personen samt konsekvensen av ett realiserat hot*.

Av detta följer att risk i detta sammanhang är en **kvalitativ** sammanvägning av hot, sårbarheter och konsekvenser. Vidare syftar bedömningen till att ge svar på vilka skyddsåtgärder som krävs för att hantera risken kring en hotad person. Vid en bedömning av risk bör resultatet uttryckas på ett beskrivande sätt och ge vägledning för vilka beslut som bör fattas.

Riskbedömning

Begreppet riskbedömning innebär i vid mening en (kvalificerad) analys av risken från en eller flera riskkällor (faror) utförd av en person som är utbildad inom ämnesområdet. En polisiär riskbedömning är *den del av riskanalysen som innefattar en värdering av hotbilden, mot bakgrund av en hotad persons sårbarhet och konsekvenserna av ett realiserat hot, på ett sådant sätt att beslut om lämpliga skyddsåtgärder kan tas*.

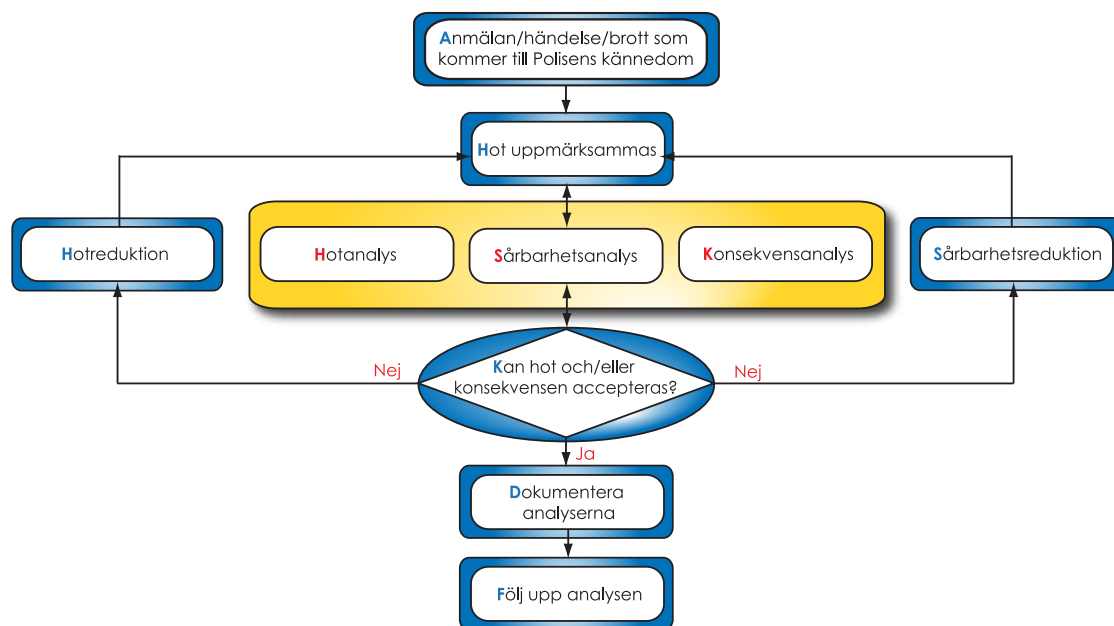
⁴ KBM (2006) En gängse definition av hot finns i före detta Krisberedskapsmyndighetens (KBM, numera Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, MSB) vägledning för statliga myndigheter gällande risk- och sårbarhetsanalyser.

⁵ Med en kvalitativ bedömning avses en expertbedömning genomförd av en person med särskild utbildning och kompetens för ändamålet och med god kunskap om det aktuella ärendet.

DEFINITIONER

Riskanalys

Riskanalys är den process som syftar till att, genom systematisk användning av tillgänglig information, identifiera riskkällor och att uppskatta risker för ett givet system (ISO/IEC Guide 73:2009). Det finns i dag ett stort antal metoder utvecklade för riskanalys av tekniska system. I detta sammanhang handlar det om analyser av aktörsdrivna hot mot en given person, dennes sårbarhet och konsekvenserna av ett realiserat hot. Vidare innefattar riskanalys att man identifierar, och tar ställning till, lämpliga skyddsåtgärder samt hot- och/eller sårbarhetsreducerande åtgärder, den s.k. riskhanteringen. Riskanalys i detta sammanhang får betraktas som ett ramverk som beskriver en process snarare än en specifik metod.

Riskanalys vid våld på individnivå.

Brottsoffersamordningen

Inom Polisens brottsoffersamordning samordnas information, stöd och hjälp för brottsoffer. Brottsoffersamordningen har även hand om vissa skyddsåtgärder. Det kan till exempel handla om uppföljning av besöksförbud och skyddslarm. Brottsoffersamordningen samverkar även aktivt med externa samhällsaktörer som utför en stor del av de rekommenderade stödåtgärderna om brottsoffret samtycker till detta.

Lokalt personsäkerhetsarbete

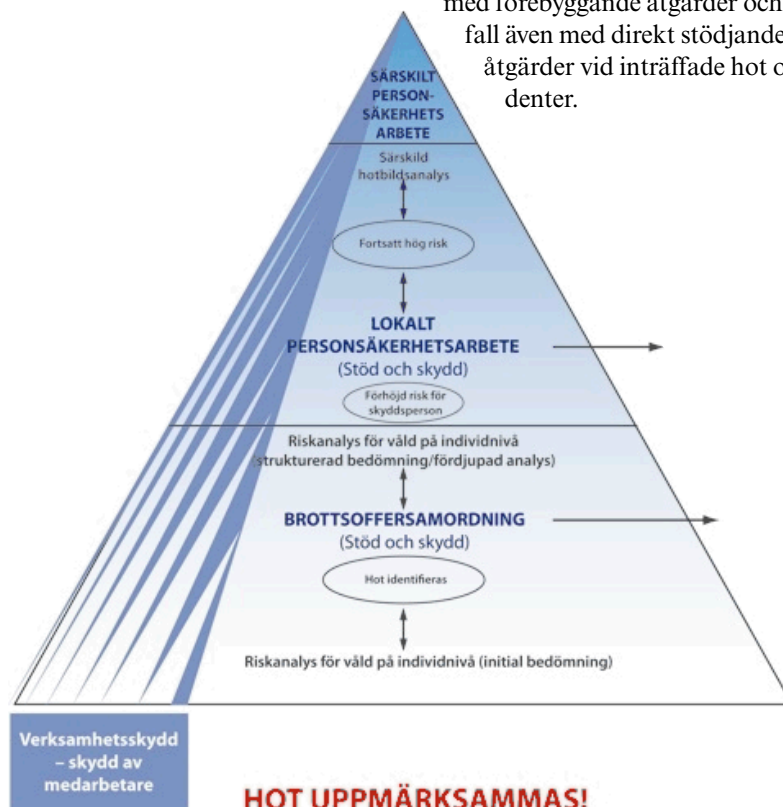
Det lokala personsäkerhetsarbetet är en del av brottsofferarbetet. Personsäkerhetsverksamheten avser de skyddsåtgärder som efter strukturerad riskanalys bedömts som nödvändiga men inte kan hanteras inom brottsoffersamordningen.

Särskilt personsäkerhetsarbete

Det nationella särskilda personsäkerhetsarbetet är att anse som det mest kvalificerade skydd polismyndigheten kan erbjuda. Åtgärderna innebär långtgående förändringar i den berördes liv och används endast vid mycket allvarliga hot mot personer. För att en person ska få ingå i det särskilda personsäkerhetsarbetet ska särskilda förutsättningar vara uppfyllda, enligt förordningen om särskilt personsäkerhetsarbete. Det särskilda personsäkerhetsarbetet omfattar endast en liten del av de personer som hotas.

Verksamhetsskydd

Verksamhetsskydd omfattar såväl skydd av medarbetare som information, lokaler och utrustning för att stödja Polisens förmåga att planera och genomföra sina uppgifter. Skyddet av medarbetare är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet⁶ med förebyggande åtgärder och i förekommande fall även med direkt stödande och skyddande åtgärder vid inträffade hot och andra incidenter.

Skydd av brottsoffer

⁶ Arbetsmiljöverket, Systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1)
Arbetsmiljöverket, Våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2).

3 Från hot- och riskbedömning till riskanalys

Begreppet strukturerad hot- och riskbedömning är väl förankrat inom Polisen. Hot- och riskbedömning är dock inte en korrekt beskrivning av den verksamhet som bedrivs inom polisen. I flera av de dokument som beskriver polisiära hot- och riskbedömningar definieras risk på sätt som ansluter till den ovan beskrivna definitionen.⁷ Detta medför dock en del problem då de sammanhang som polisiära hot- och riskbedömningar är tänkta att användas i som regel är betydligt mer komplexa och dynamiska skeenden än vad slutna tekniska system utgör. Polisiära hot- och riskbedömningar innefattar så många och odefinierade aspekter att komplexiteten ökar till den grad att det i praktiken är omöjligt att uttala sig om risken i termer av ett enkelt tal av typen risken är 20 procent att ett identifierat hot (med vidhängande konsekvens)

kommer att verkställas. Vidare omfattar begreppet hot- och riskbedömning inte ställningstagande till lämpliga skyddsåtgärder som kan reducera hot och/eller sårbarhet.

Ett mer beskrivande och relevant begrepp är riskanalys. Motivet för att använda riskanalys för denna verksamhet är att Polisen ansluter sig till en allmänt vedertagen nomenklatur (ISO/IEC Guide 73:2009). Detta medför också att vi ensar begreppen inom Polisen genom att brottsofferarbetet ansluter sig till benämningar som används i PUM, av verksamhetsskyddet och av Säpo. Ytterligare ett skäl är att i de strukturerade bedömningarna (nivå 2, se nedan) görs ingen hotbedömning. Riskanalys är ett vidare begrepp som omfattar alla delar i processen, dvs. identifiera hot, göra en bedömning av risken att hotet ska realiseras och bedöma konsekvenser av detta. I riskanalys ingår också att beskriva vilka åtgärder som ska vidtas för att minska hot/sårbarhet, dvs. riskhantering.

⁷ KBM 2006, ISO/IEC Guide 73:2009.

4 Riskanalyser – syfte och genomförande

Varför ska riskanalyser genomföras?

Strukturerade riskanalyser syftar till att bedöma behov av brottsförebyggande åtgärder. Riskanalys beskriver och minimerar risker för upprepad utsatthet, snarare än att förutsäga framtida brott. Den underlättar för Polisen att arbeta preventivt genom att identifiera individer som löper hög risk att utsättas för ny eller upprepad brottslighet eller allvarliga trakasserier. Bedömningen utgör sedan ett underlag för beslut om adekvata stöd- och skyddsåtgärder. De stödjande och skyddande åtgärderna kan i sin tur bidra till att motivera den brottsdrabbade att medverka under hela rättsprocessen.

En riskanalys är färskvara och behöver därför omprövas regelbundet, när situationen förändras eller då nya omständigheter uppkommer.

Målgrupp för riskanalyser

Strukturerade riskanalyser kan genomföras för personer som har utsatts för eller riskerar att utsättas för våld eller hot om våld eller upprepade allvarliga trakasserier. Målgruppen är bred och kan omfatta målsägande, vittnen och anhöriga, men även polisanställda som i sin yrkesutövning riskerar att utsättas för våld eller hot.

Arbetet utgår från tre nivåer

Arbetet med polisiära riskanalyser kan delas in i tre nivåer:

1. initiala bedömningar
2. strukturerade bedömningar
3. fördjupade bedömningar

Den initiala bedömningen utgör en första sällning där det i många fall kan vara tillräckligt att den polisanställda motiverar brottsoffret att utifrån de identifierade behoven söka hjälp, t.ex. hos kommun eller stödorganisation. I vissa fall behöver den initiala bedömningen kompletteras och fördjupas genom en strukturerad bedömning. I särskilt komplicerade ärenden kan det även finnas behov av att genomföra en fördjupad bedömning.

De tre nivåerna utgår från olika tidsperspektiv när det gäller behovet av uppföljande åtgärder. Vid de initiala bedömningarna värderas vilket behov av information, stöd och skydd som den hotade personen ska få i det akuta läget. De strukturerade och fördjupade bedömningarna syftar till att ge underlag för mer långsiktiga åtgärder.

Behovet av kompetens och utbildning hos den som ska utföra riskanalysen varierar utifrån nivåerna.

5 Beskrivning av nivåer

Initial bedömning

Varje polisanställd som kommer i kontakt med brottsoffer ska initialt göra en bedömning, oavsett vilken händelse som anmälts, om det finns en omedelbar risk för att brottsoffret drabbas av våld eller hot om våld. Det kan röra sig om brott som inte anses grova till en början, men som riskerar att eskalera till grövre brottslighet. Det är särskilt viktigt att initiala bedömningar görs för brott som t.ex. partnervåld, där risken för upprepad utsatthet är stor i nära anslutning till brottet.⁸

De initiala bedömningarna syftar till att bedöma stöd- och skyddsåtgärder i det akuta läget och måste därför kunna genomföras samtliga veckodagar dygnet runt. Bedömningen ska baseras på erfarenhet och kunskap. Den bör i första hand ske utifrån en särskild struktur. Bedömningen bör även omfatta andra personer i den hotades omgivning som riskerar att utsättas för hot eller våld. När barn eller ungdomar antas fara illa ska en anmälan göras till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § SoL.

Ett sätt att säkerställa att initiala bedömningar genomförs är att i Polisens anmälingssystem lägga in en obligatorisk fråga om hotbild kan antas. Ytterligare stöd och vägledning kan ges i anmälingssystemet genom att exemplifiera riskfaktorer.⁹ Frågan kan styras utifrån särskilda brottskoder. När det gäller partnervåld kan SARA-checklistan användas som ett stöd.

Förundersökningsledare, granskare eller utredare ansvarar för att den initiala bedömningen genomförs. Om hot kan föreligga eller om det finns behov av en strukturerad bedömning ansvarar de för att informera den lokala brottsoffersamordningen om detta nästföljande vardag. På så vis blir det en ingång i ärendena, vilket gör det

⁸ Upprepad utsatthet för brott, Brå-rapport 2001:3.

⁹ Exempel på riskfaktorer att ta ställning till i en initial bedömning är: om det finns konkret hotbild, tecken på missbruk, tecken på psykisk störning, befintligt skydd och socialt nätverk.

enkelt för anställda att veta vart de ska vända sig. Hot mot medarbetare samordnas inom ramen för verksamhetsskyddet.

Strukturerade bedömningar

Om den initiala bedömningen visar att det finns risk för hot eller våld bör den så snart som möjligt kompletteras med en strukturerad bedömning. En checklista innehåller ett antal bedömningspunkter/riskfaktorer som enligt tidigare forskning¹⁰ har visat sig ha betydelse för framtida våld. Det finns checklistor som har utformats för att kunna användas av polisanställda utan klinisk kompetens (utbildad psykolog/läkare), men bedömaren bör ha genomgått särskild utbildning för ändamålet. En strukturerad bedömning bidrar till att öka samstämmigheten i bedömningarna så att beslut om stöd och skydd sker på likvärdiga grunder. Det ökar även kvaliteten i bedömningarna.

Exempel på checklistor:

SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment: Screening Version) används vid partnerrelaterat våld.

SAM (Stalking Assessment and Management) riktar sig till personer som utsatts för upprepade trakasserier, så kallad stalkning.

Patriark är en checklista som används vid hedersrelaterad brottslighet.

¹⁰ Belfrage H & Strand S (2007). Polisiära bedömningar och åtgärder vid stalking. Ett utvecklingsprojekt i Södertörn och Kalmar län. Rättspsykiatriska regionkliniken i Sundsvall.

Belfrage H & Strand S (2003). Utveckling av ett riskinstrument för polisiär bedömning av risk för upprepat partnervåld (SARA:PV). Slutrapport från ett utvecklingsprojekt i Kalmar, Kronoberg och Blekinge län. Sundsvall: Rättspsykiatriska regionkliniken.

I den mån det finns forskningsbaserade check-listor¹¹ bör dessa användas. Det pågår ett utvecklingsarbete för att ta fram en checklista för övriga våldsbrott.

Bedömningarna ska göras av ett fåtal utsedda personer. Det medför högre kompetens och ökad vana vilket leder till mer enhetliga och träffsäkra bedömningar. Utifrån bedömningen fattar man beslut om att inleda eller fortsätta skyddsåtgärder. Bedömningen genomförs oftast under vardagar på kontorstid, så snart som möjligt efter händelsen/brottet, eller om det sker något som kan påverka hotbilden.

Fördjupade bedömningar

I särskilt komplicerade ärenden, till exempel vid grov organiserad brottslighet, hedersrelaterad eller gränsöverskridande brottslighet, kan det behövas en fördjupad bedömning. De fördjupade bedömningarna genomförs då den initiala eller strukturerade bedömningen behöver kompletteras med ytterligare information eller perspektiv.

En nationellt enhetlig modell för de fördjupade bedömningarna bidrar till att göra bedömningarna mer likartade och underlättar överföring mellan

olika myndigheter. Det finns en nationell modell¹² för att bedöma behov av det särskilda personsäkerhetsarbetet och den kan användas vid fördjupade bedömningar. I Polisens underrättelsemodell (PUM) finns det också en nationell mall med förslag till hur information i hot- och riskanalys kan struktureras.¹³

Huvudprincipen är att de fördjupade bedömningarna genomförs av personal på kriminalunderrättelsetjänsten, oftast vardagar under kontorstid, enligt Polisens underrättelsemodell. Analysen utgör beslutsunderlag för skyddsåtgärder.

Beslut om att inleda ett särskilt personsäkerhetsarbete grundar sig på fördjupade bedömningar som genomförs av personal på kriminalunderrättelsetjänsten. I särskilt avgränsade ärenden genomförs fördjupade bedömningar även av Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen.

¹¹ Belfrage H & Strand S (2008). Structured spousal violence risk: Combining risk factors and victim vulnerability factors. *The Journal of Forensic Mental Health* 2008;7:39-46.

¹² Det nationella Särskilda personsäkerhetsarbetet, RPS.

¹³ Metodstöd Polisens underrättelsemodell, RPS.

6 Organisation och ansvarsfördelning

Det är viktigt att varje polismyndighet har en tydlig organisation och struktur för riskanalyser och uppföljande åtgärder.

Ansvarsfördelning

Alla polisanställda

Alla polisanställda som i sitt arbete kommer i kontakt med brottsutsatta eller vittnen ska göra en initial bedömning av om ett hot kan antas föreligga. De funktioner som berörs särskilt av detta är t.ex. yttre personal, Polisens kontaktcenter (PKC), receptionspersonal och personal vid länskommunikationscentralen (LKC). Personal på PKC som upptäcker ett akut behov av skydd bör kontakta vakthavande befäl vid den polismyndighet där brottet har begåtts. Vid en hotsituation ska den som kommer i kontakt med ärendet eller vakthavande befäl alltid vidta lämpliga initiala åtgärder.

Förundersökningsledare/granskare

Förundersökningsledarens roll är att säkerställa att utredare eller anmälningsupptagare verkligen uppmärksammat behov av skyddsåtgärder i tillräcklig omfattning och att akuta skyddsåtgärder vidtas. Förundersökningsledaren bör även vara uppmärksam på om det under brottsutredningen framkommer ett skyddsbehov och delge detta till brottsoffersamordningen som vid behov följer upp med en strukturerad bedömning.

Brottsoffersamordningen

Brottsoffersamordningen ansvarar för att bevaka ärenden där man initialt i Polisens anmälningsssystem markerat att hot kan antas och i de fall där det uppmärksammas att akuta skyddsåtgärder vidtagits. Dessutom kan man utifrån specifika brottskoder gå igenom samtliga ärenden i Polisens anmälningsssystem för att upptäcka ärenden där hot kan antas. Vid uppföljning av brottsofferstöd bör brottsoffersamordningen uppmärksamma om någon även är i behov av information, stöd och skydd.

Brottsoffersamordningen ansvarar för att strukturerade bedömningar genomförs enligt

fastställda checklistor. Vidare är det brottsoffersamordningen som beställer de fördjupade bedömningarna från KUT. Brottsoffersamordnaren är den som tillsammans med personsäkerhets-handläggare är mest lämpad att rekommendera adekvata åtgärder med utgångspunkt från en strukturerad eller fördjupad bedömning.

Personsäkerhetshandläggare

Personsäkerhetshandläggare är de som ansvarar för att samordna personsäkerhetsärenden vid polismyndigheten. Brottsoffersamordningen kan rådgöra med personsäkerhetshandläggare om det rör sig om ett personsäkerhetsärende. Personsäkerhetshandläggare ansvarar för att tillsammans med brottsoffersamordnaren rekommendera adekvata åtgärder utifrån en strukturerad eller fördjupad bedömning.

Kriminalunderrättelsetjänst

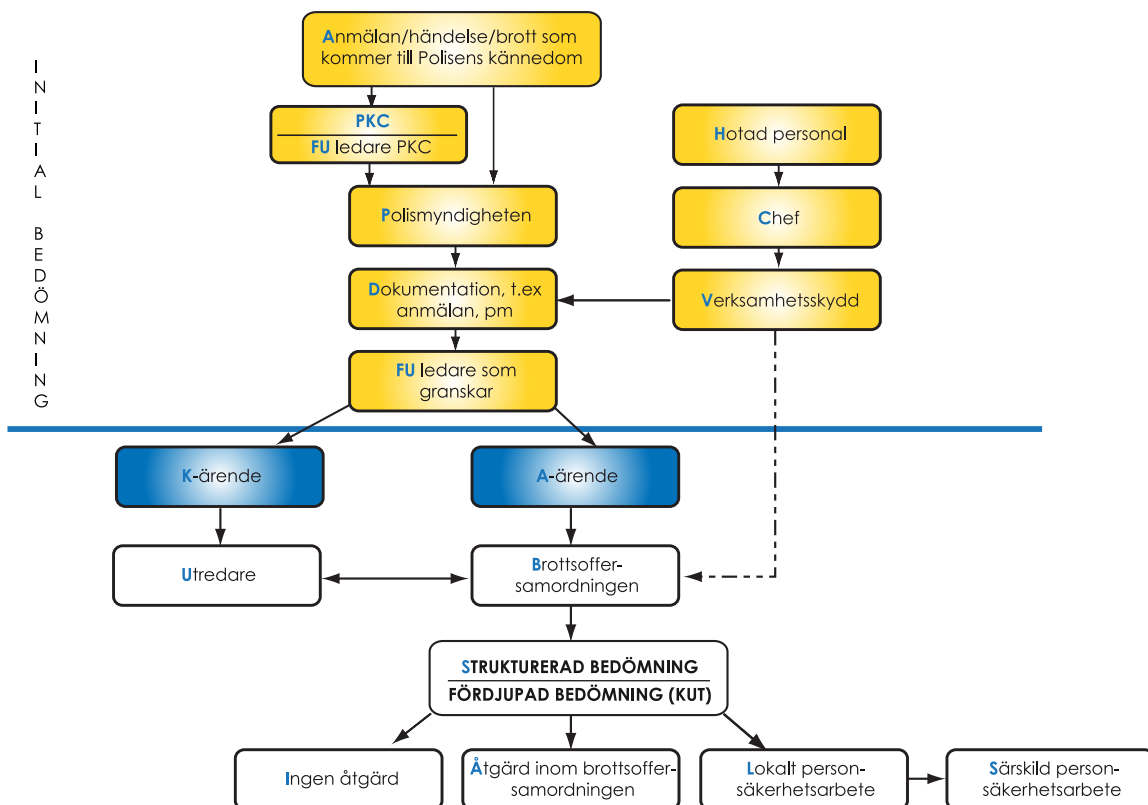
Kriminalunderrättelsetjänsten genomför de fördjupade bedömningarna. De ska förse polisen med kunskap som kan omsättas i operativ verksamhet. Uppgifter inhämtas om kriminella företeelser och personer relaterade till såväl konkreta och inträffade brottsliga handlingar som till förhållanden där en konkret misstanke ännu inte finns. Efter bearbetning och analys delges kriminalunderrättelsetjänstens produkt som underlag för strategiska och operativa beslut. Genom underrättelser kan polisen agera förebyggande.

Arbetsgivare/chef

Arbetsgivaren har ett långtgående förebyggande ansvar för att undvika att personalen utsätts för hot. Närmaste chef har arbetsmiljöansvar vilket bland annat innebär ansvar för medarbetares säkerhet och beredskap inför eventuella hot- eller våldssituationer. Den närmaste chefen ansvarar för att göra riskanalys för anställda som i tjänsten utsatts för hot.¹⁴

¹⁴ Skydd av medarbetare (STA-24o-38/o7).

ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

- ◆ Vid en initial bedömning uppmärksammas ett akut skyddsbehov. Hot kan uppmärksammas på flera olika sätt:
 - Via LKC när ett ärende uppmärksammas
 - Via ett ingripande av polis på fältet
 - PKC via inkomna samtal eller e-post
 - Av personal i polisens reception
 - Via polisanmälan och/eller i samband med att förundersökning inletts
 - Via genomgång av anmälningar i RAR-systemet av till exempel brottsoffersamordningen
 - Tips till polisen
 - Någon i personalen hotas
- ◆ Polispersonal i tjänst vidtar akuta skyddsåtgärder om det behövs. Vakthavande befäl eller förundersökningsledare är ansvarig för att detta verkställs.
- ◆ Brottsoffersamordningen informeras nästföljande vardag och tar ställning till om en strukturerad bedömning ska genomföras.
- ◆ En strukturerad eller fördjupad bedömning genomförs.
- ◆ Brottsoffersamordningen i samarbete med personsäkerhetsverksamheten rekommenderar lämpliga åtgärder.
- ◆ Åtgärderna hanteras inom brottsoffersamordningen eller personsäkerhetsverksamheten.

7 Kompetens och utbildning

Det är viktigt att alla personer som kommer i kontakt med brottsoffer har en grundläggande kompetens att göra initiala bedömningar. De bör också veta hur man ska agera om man uppmärksammar hot. Förundersökningsledare har en särskilt viktig roll i detta sammanhang.

Den personal som ska genomföra strukturerade bedömningar enligt vetenskapligt grundade checklistor bör ha ytterligare kunskaper om ämnet och ska ha genomgått särskild utbildning för ändamålet. De som genomför strukturerade bedömningar bör även ha god kunskap om det aktuella brottsområdet eller ha tillgång till nätverk som kan bidra med den kunskapen.

Fördjupade bedömningar ska genomföras av personal med specialistkompetens om riskanalyser. Fördjupade bedömningar kräver en hög kompetens och genomförs lämpligast av personal med samhälls- eller beteendevetenskaplig akademisk utbildning eller motsvarande. Fördjupade bedömningar görs i huvudsak på kriminalunderrättelsetjänsten. Rikspolisstyrelsen har beslutat om en nationell vidareutbildning för riskanalyser 2010 och rekommenderar att de som ska genomföra fördjupade bedömningar genomgår denna vidareutbildning.

8 Skalor

För att underlätta överföring av ärenden mellan myndigheter och inom olika avdelningar inom en myndighet bör en nationellt enhetlig skala användas vid strukturerade och fördjupade bedömningar. Bedömningen av hot bör presenteras genom en femgradig skala och risk anges i en tregradig skala.

Hot

För bedömningen av hot tillämpas en femgradig skala.

Tabell 1. Skala för att presentera resultatet

Nivå	Hot
1	Inget identifierat hot
2	Något förhöjt hot
3	Förhöjt hot
4	Påtagligt förhöjt hot
5	Kraftigt förhöjt hot

Bedömningen görs utifrån följande kriterier. Tabell 2 kan användas som ett stöd vid bedömningen.

1. Inget identifierat hot

Det finns ingen information om hot mot skyddspersonen.

2. Något förhöjt hot

Det finns ingen information om konkreta hot, men det finns ett potentiellt hot på grund av faktorer som är knutna till skyddspersonen.

3. Förhöjt hot

Det finns information om konkreta hot och/eller ett större potentiellt hot på grund av faktorer som är knutna till skyddspersonen.

4. Påtagligt förhöjt hot

Det finns information om ett konkret hot. Aktören har förmåga att realisera hotet.

5. Kraftigt förhöjt hot

Det finns information som visar att ett konkret hot är överhängande och kommer att realiseras.

Tabell 2. Skalans uppbyggnad

	Potentiellt hot	Konkret hot	Aktör	Avsikt	Förmåga
Inget identifierat hot	-	-	-	-	-
Något förhöjt hot	+	-	+	?	?
Förhöjt hot	(++)*	(+)*	+	+	?
Påtagligt förhöjt hot		+	+	+	+
Kraftigt förhöjt hot		++	+	+	+

– föreligger inte

+ föreligger

++ föreligger i hög grad

? inte bedömbart

* En förhöjd nivå kan föreligga på grund av ett större potentiellt hot och/eller konkreta hot mot skyddspersonen.

Risk

Riskanalysen ska innehålla en analys av faktorer som rör skyddspersonen och som är av relevans för bedömningen. En övergripande skattning görs enligt följande skala.

- ◆ Viss risk
- ◆ Förhöjd risk
- ◆ Hög risk

I och med den sammanfattande och övergripande skattningen av risken sätts en risknivå som i grova drag bör kunna översättas till de skyddsinsatser som finns att tillgå. En tregradig skala ger ett tillräckligt underlag för att kunna besluta vilka riskreducerande åtgärder som ska vidtas. Med en tregradig skala blir det tydligare vad gäller mottagare av resultatet. Det medför också att ingen sammanblandning görs av hot och risk.

Vilka skyddsåtgärder som vidtas är individuellt. En viss vägledning ges nedan.

Viss risk – åtgärder inom ramen för brottsoffer-samordningen, t.ex. säkerhetssamtal, larmtelefon.

SKALOR

Förhöjd risk – åtgärder inom ramen för det lokala personsäkerhetsarbetet.

Hög risk – lokalt eller särskilt personsäkerhetsarbete om ärendet uppfyller de krav som ställs i det särskilda personsäkerhetsarbetet.

Denna bedömning av risk ansluter till SARA, SAM och Patriark. SARA och Patriark mäts genom två olika riskskalor: risk för akut våld och risk för mycket allvarligt/dödligt våld. SAM omfattar tre olika riskskalor: risk för akut våld, risk för mycket allvarligt/dödligt våld och risk för stalkning. Dessa skalor anges med termerna låg (viss risk), medel (förhöjd risk) och hög (hög risk). Hotet bedöms inte i dessa riskbedömningsinstrument.

9 Riskhantering

Stöd och skydd

Riskanalyser är verkningsslösa om det inte finns några resurser som ansvarar för att korrekta åtgärder vidtas utifrån resultatet av analysen. Därför är det viktigt att tydliga rutiner utvecklas både för arbetet med riskanalyser och för det efterföljande arbetet med skyddsåtgärder och brottsförebyggande arbete.

Om hotet och risken bedöms som låg kan det vara tillräckligt med stödjande åtgärder till brottsoffret. Eventuella skyddsåtgärder ska däremot alltid baseras på en riskanalys. Om en person efter en strukturerad riskanalys bedöms vara i behov av skydd ska polismyndigheten vidta de åtgärder som bedöms vara nödvändiga och möjliga att genomföra. Åtgärderna kan genomföras i samverkan med andra lämpliga samhällsaktörer, t.ex. socialtjänsten.¹⁵

Vem tar ställning till lämpliga åtgärder?

Akuta skyddsåtgärder kan initieras av polismannen på plats, vakthavande befäl eller förundersökningsledare. Ärendet överlämnas sedan till brottsoffersamordningen så snart som möjligt för vidare handläggning.

Brottsoffersamordningen ansvarar för att efter en strukturerad eller fördjupad bedömning lämna rekommendationer om lämpliga åtgärder. Beslut om att inleda ett skyddsärende inom ramen för den lokala personsäkerhetsverksamheten fattas av särskild utsedd person på polismyndigheten.

Den lokala och den särskilda personsäkerhetsverksamheten ansvarar för skyddet i de fall

skyddsbehovet bedöms som så omfattande att det inte kan hanteras av brottsoffersamordningen. Där hotbilden är lägre har brottsoffersamordningen hand om information, stöd och skyddsåtgärder, till exempel larmtelefon eller uppföljning av besöksförbud. Det bör finnas en nära dialog mellan den som genomfört riskanalysen och den som beslutar om åtgärder.

Offensiva och defensiva skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder kopplade till riskanalys delas in i offensiva och defensiva åtgärder.

- ◆ Exempel på offensivt skydd är öppen övervakning/störning, medling, uppföljning och prioritering av besöksförbud m.m.
- ◆ Exempel på defensivt skydd är larmtelefon eller andra tekniska åtgärder, hemligt telefonnummer eller telefonabonnemang, skyddade personuppgifter, skyddat boende, omlokalisering m.m.

Polismyndigheten gör en bedömning av vilka åtgärder som är lämpliga att vidta utifrån lokala förutsättningar. Omfattningen beror på vilka övriga samverkansparter som är involverade, resurser och hur länge skyddsåtgärder ska bestå.

Stödjande åtgärder

Stödjande åtgärder vidtas då det finns behov och de behöver inte nödvändigtvis baseras på en strukturerad riskanalys. Exempel på stödjande polisiära åtgärder kan vara samtal med brottsoffer (säkerhetssamtal, stödsamtal etc.) och samverkan med andra organisationer, t.ex. kommunen eller den instans som kommunen i samverkan med polisen bestämt. De stödjande åtgärderna kan också genomföras av ideella stödorganisationer när målsägande lämnat sitt samtycke till detta.

¹⁵ En anmälan till socialnämnden ska göras enligt 14 kap. 1 § SoL när barn eller ungdomar antas fara illa, se vidare i Brott i nära relationer handbok 2009.

10 Partsinsyn och sekretess

En grundläggande förutsättning för att säkerställa rättssäkerheten är att den misstänkte under en brottsutredning får insyn i utredningen så att han eller hon har möjlighet att försvara sig, s.k. partsinsyn. Allt som rör brottet ingår i förundersökningen. Om det vid skyddsarbetet framkommer information om brottet, i t.ex. säkerhetssamtal, ska den informationen tillföras brottsutredningen. De sårbarhetsfaktorer som är kända för den misstänkte kan finnas med i förundersökningen. Vad som **inte** får ingå i förundersökningen är skyddspersonens sociala nätverk och uppgifter om de skyddsåtgärder som vidtagits. Om en riskanalys initieras under förundersökningen måste den därför särskiljas från brottsutredningen i ett eget ärende, A-diariet, som är skilt från brottsutredningen, K-diariet.

Om en riskanalys ingår i åklagarens beslutsunderlag för beviljade besöksförbud¹⁶ kan sådana uppgifter som har betydelse för skyddspersonens säkerhet komma att delges motparten. Den som ansökan om besöksförbud riktar sig mot har genom reglerna om partsinsyn, 10 § lagen om besöksförbud, alltid rätt att få del av det underlag som legat till grund för åklagarens beslut.

I tryckfrihetsförordningen anges grundläggande regler om allmänna handlingar och vars och ens rätt att få ta del av handlingar som är allmänna. I offentlighets- och sekretesslagen anges begränsningar från att lämna ut material. När det gäller prövning av sekretess finns inga enkla standardlösningar. I de fall handlingar från en riskanalys begärs ut måste en prövning göras i varje enskilt fall om uppgifter kan lämnas ut med stöd av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser. Det är viktigt att prövningen görs av befattningshavare med god kunskap i både sekretesslagstiftningen och riskanalysens syfte och innehåll.

¹⁶ Se vidare kapitel 11.

I 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen, stadgas att handlingar eller annat material inte får lämnas ut om det med hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att uppgifterna inte röjs. Bestämmelsen kan skydda uppgifter från checklistan som t.ex. telefonnummer och adress. Bestämmelsen har hittills inte prövats i domstol i detta sammanhang.

Enligt 21 kap. 3 § gäller sekretess till skydd för uppgifter om en enskilds bostadsadress och andra kontaktuppgifter om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller närstående kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Sekretess kan också föreligga i polismyndighetens verksamhet för att förebygga eller beivra brott. Enligt 35 kap. 1 § första stycket 4 p gäller sekretess för uppgifter om den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men. Även enligt 18 kap. 1 § kan sekretess föreligga för uppgifter som hänför sig till verksamheten om det kan antas att den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Vad gäller det särskilda personsäkerhetsarbetet enligt 2 a § polislagen så gäller sekretess enligt 35 kap. 11 § för uppgifter om enskilds personliga förhållanden. För att en sådan uppgift ska kunna lämnas ut ska det stå klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller närstående till den enskilde lider men. Enligt 18 kap. 7 § gäller sekretess för uppgifter som hänförs till verksamhet som avser särskilt personsäkerhetsarbete, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan fara för att verksamheten skadas.

När skyddsåtgärder är riktade mot barn under 18 år måste en sekretessbedömning göras i varje enskilt fall om vem som förfogar över sekretessen, den unge eller vårdnadshavaren, enligt 12 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

11 Diarieföring och arkivering

Hur diarieföring är organiserad skiljer sig åt mellan polismyndigheterna. Oavsett vilka rutiner som tillämpas är det viktigt att beakta sekretessen och att åtskilja handlingarna i skyddsärendet som registreras i A-diariet från ärendet i K-diariet. Det gäller även checklistan/bedömningsunderlaget. Åtkomst till skyddsärendet bör begränsas till behöriga handläggare, till exempel genom att använda ett hemligt diarium eller införa ett så kallat specialdiarium i A-diariet.

Ansvar för diarieföring, dokumenthantering och arkivering bör fastställas i tjänsteföreskrift eller motsvarande.¹⁷

Allmän handling

I de fall en mall eller checklista/bedömningsunderlag används för att göra en riskanalys kan den vara en allmän handling. Om alla sakuppgifter skrivs in i en sammanfattande PM kan den rensas bort inför arkiveringen. Finns det däremot sakuppgifter på checklistan som inte finns i rekommendationen eller sammanfattningen blir checklistan allmän handling.

Diarieföring

Rikspolisstyrelsen rekommenderar att riskanalyser diarieförs i A-diariet på saknummer 489¹⁸ som tillhör undergrupp 48, brottsförebyggande verksamhet.

Diarieföring i A-diariet sker oavsett om riskanalysen genererar åtgärder eller inte. Hänvisning till K-ärendet ska antecknas när riskanalysen diarieförs. Ingen hänvisning från K-ärendet till riskanalysen ska göras. Det är lämpligt att lägga upp ett årligt samlingsärende i det öppna A-diariet. Ärendemeningen ska vara allmänt hållen för att det sekretesskyddade innehållet inte ska röjas. Som ärenderubrik kan anges Riskanalys för våld på individnivå. De ärenden där ett skyddsärende initieras överförs till H-diariet. Diarieföring av personsäkerhetsärenden regleras i 18 § FAP 480-1, där det föreskrivs att ett särskilt hemligt diarium för registrering av handlingar i skyddsärenden bör inrättas vid respektive personsäkerhetsenhet.¹⁹

Arkivering

När ärendet avslutas ska det arkiveras²⁰. Innan dess ska handläggaren rensa akten. En slutlig genomgång av ärendet görs, där även handlingar som tillför ärendet sakuppgifter arkiveras, t.ex. minnesanteckningar.

K-ärende respektive A-ärende arkiveras separat. Riskanalysen får inte i något avseende arkiveras tillsammans med K-ärendet.

Vid begäran om utlämnande av arkiverade handlingar ska en sekretessprövning göras i varje enskilt fall.

¹⁹ Polisens hantering av skyddsärenden. Handbok med rutiner och arbetsmetoder.

²⁰ För allmänna och praktiska råd vid diarieföring och arkivering se Arkivhandboken för polismyndigheterna och Diariehandboken. De finns tillgängliga på Intrapolis.

¹⁷ Se Handbok, Brott i nära relationer, 2009.

¹⁸ Rikspolisstyrelsen undersöker möjligheten att lägga in ett nytt saknr 486, Riskanalys för våld på individnivå.

12 Uppföljning och utvärdering

För att förbättra och effektivisera arbetet med riskanalyser är det viktigt att verksamheten kontinuerligt följs upp och utvärderas. Det måste finnas tydliga och mätbara mål, t.ex. att minska den upprepade utsattheten för utpekade brottstyper.

Uppföljning av ärenden

Riskanalyser är färskvara. Risk förändras över tid i takt med att omständigheter runt skydds- och gärningspersonen förändras. Kontinuerlig behovsprövning behöver göras i de fall åtgärder har satts in. Uppföljningen kan vara beroende av vilka skyddsåtgärder som vidtas och skyddspersonens inställning och önskemål. Ärendespecifik uppföljning kan ske på många olika sätt, till exempel genom återkommande kontakt med skydds- och gärningsperson och nära samverkan med förundersökningsledare och utredare. Omprövning av beslut görs om det kommer in nya uppgifter, dock som längst sex månader²¹ efter att beslutet fattades.

Uppföljning av riskanalyser

Uppföljningen kan ske genom att man använder sig av ett antal nyckeltal, till exempel andel genomförda riskanalyser jämfört med anmälda brott (avseende relevanta brottskoder). Kontinuerlig uppföljning kan kompletteras med utvärdering av verksamheten för att bedöma hur arbetet har bedrivits och hur effekterna ser ut på mer eller mindre lång sikt. En effektutvärdering kan exempelvis mäta om den upprepade utsattheten för våldsbrott minskat efter en insats. Det bör även följas upp och utvärderas hur arbetet fungerar i de olika funktionerna, t.ex. tillgång till kompetens och om rutiner följs.

²¹ I användarmanualen till SARA:SV rekommenderas att förnyad riskbedömning utförs åtminstone var sjätte månad.

13 Samverkan internt och externt

Resultaten av riskanalyser kan vara av intresse såväl internt inom polisen som för externa myndigheter som är intresserade av resultaten för att fatta beslut i det egna arbetet. Externa intressenter är framförallt åklagare, socialtjänst och Skatteverket.

Vid hantering internt inom polisen är det viktigt att riskanalysen är separerad från utredningen. En nära dialog mellan utredningen och den som genomför riskanalysen är ofta nödvändig då mycket av underlaget för analysen finns i brottsutredningens förhör etc.

Om skyddsärendet rör medarbetare är det viktigt att ha en nära dialog med verksamhets-skyddet.

Åklagare kan t.ex. i samband med ansökan om besöksförbud behöva information från en riskanalys. Beslut om besöksförbud grundar sig i stor utsträckning på de uppgifter som framkommer i förhör. Vid förhör kan en intervjuguide²² användas för att få med relevant information. Det är viktigt att känslig information om skyddspersonen inte framkommer i förhör, t.ex. skyddspersonens sociala nätverk och uppgifter om skyddsåtgärder som vidtagits. Är förhöret med gärningsperson och skyddsperson uttömmande behöver åklagaren vanligtvis inte mera underlag. I vissa fall kan uppgifter från förhör kompletteras med en PM från ansvarig utredare.

I de fall det behövs ytterligare information kan åklagare beställa en riskanalys från Polisen, där sårbarhetsfaktorer inte ingår i bedömningen. Att

utelämna sårbarhetsfaktorer i underlag till åklagare är viktigt då partsinsynen vid besöksförbud är omfattande, se avsnitt 10. Sårbarhetsfaktorer påverkar inte åklagarens beslut och behöver därför inte ingå i bedömningen. En sammanfattning av riskanalysen, lämpligen SARA eller SAM utan sårbarhetsfaktorer, överlämnas till åklagaren. Även på Skatteverket kan man vara intresserad av resultaten från en riskanalys vid bedömning av exempelvis sekretessmarkering och kvarskrivning. En rekommendation eller sammanfattning av riskanalysen överlämnas då till Skatteverket.

I vissa fall begär socialtjänsten underlag i form av polisär riskanalys vid skyddsärenden för att fatta beslut om stöd- och skyddsåtgärder inom socialtjänsten. På grund av partsinsyn krävs även här en viss försiktighet när man lämnar ut information från analysen. En rekommendation eller sammanfattning av riskanalysen kan lämnas till socialtjänsten. Socialstyrelsen rekommenderar att socialtjänsten förvarar sammanfattningen av analysen i skyddspersonens akt.

Socialstyrelsen tar fram ett riskbedömningsinstrument anpassat för socialtjänstens arbete med personer som utsatts för våld av närstående, benämnt Farlighetsbedömningar. Även standardiserade instrument för barn som bevittnar våld prövas.

²² Polismyndigheten i Västmanlands län har i samverkan med åklagare arbetat fram stödfrågor i samband med målsägandeförhör vid partnervåld.

14 Referenser

- Belfrage H & Strand S (2003),
Utveckling av ett riskinstrument för polisiär bedömning av risk för upprepat partnervåld (SARA:PV), (Slutrapport från ett utvecklingsprojekt i Kalmar, Kronoberg och Blekinge län), Sundsvall: Rättspsykiatriska regionkliniken.
- Belfrage H & Strand S (2007),
Polisiära bedömningar och åtgärder vid stalking, (Ett utvecklingsprojekt i Södertörn och Kalmar län), Rättspsykiatriska regionkliniken i Sundsvall.
- Belfrage H & Strand S (2008),
Structured spousal violence risk: Combining risk factors and victim vulnerability factors, *The Journal of Forensic Mental Health* (2008:7:39-46).
- Belfrage, Kropp, Hart,
Bedömning av risk för upprepat partnervåld, (SARA:SV), version 2, (Användarmanual).
- Besöksförbud, De berörda och deras erfarenheter*,
Brottsförebyggande rådet (Brå), Rapport 2007:2.
- Brott i nära relationer*,
Handbok, Rikspolisstyrelsen (RPS), 2009.
- Det nationella Särskilda personsäkerhetsarbetet*,
Rikspolisstyrelsen (RPS).
- Förordning om särskilt personsäkerhetsarbete m m*,
(2006:519).
- Handbok för hantering av det lokala personsäkerhetsarbetet*, Rikspolisstyrelsen (RPS), 2009.
- Metodstöd Polisens underrättelsemodell*,
Rikspolisstyrelsen (RPS).
- Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten*, DS 2008:38.
- Nya regler om besöksförbud*,
Brottsförebyggande rådet (Brå), delrapport
- Polisiära hot och riskbedömningar*,
Rikspolisstyrelsen (RPS), Rapport 2005:1.
- Riktlinjer för hantering av det lokala personsäkerhetsarbetet*, Rikspolisstyrelsen (RPS), 2009.
- ISO/IEC Guide 73:2009 – *Risk management – Vocabulary – Guidelines for use in standards*,
ISO 2009.
- Skydd av medarbetare*,
Handbok, Rikspolisstyrelsen (RPS), 2007.
- Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn, Utveckling och prövning av standardiserade bedömningsinstrument*,
Slutrapport till regeringen 1 december 2009.
- Stalkning – ett allvarligt brott*, SOU 2008:81.
- Systematiskt arbetsmiljöarbete*,
Arbetsmiljöverket, (AFS 2001:1).
- Tekniskt skydd av brottsoffer*,
Handledning, Rikspolisstyrelsen (RPS), 2010
- Upprepad utsatthet för brott*,
Brottsförebyggande rådet (Brå), Rapport 2001:3.
- Våld och hot i arbetsmiljön*,
Arbetsmiljöverket, (AFS 1993:2).
- Vägledning för statliga myndigheter gällande risk- och sårbarhetsanalyser*,
Krisberedskapsmyndigheten (KBM) 2006.

Polisen

www.polisen.se

Ring 114 14 till Polisen